

лень фактичної собівартості від планової, проведення аналізу причин відхилень; порівняння витрат на виробничу програму, розрахованих за різними варіантами планово-облікових цін сировини; порівняння витрат за періодами планування та/або за минулими звітними періодами для оцінки динаміки зміни витрат підприємства.

За допомогою системи Галактика-ERP здійснюється управління фінансами підприємства: складання бюджетів; контроль фактичного виконання бюджетів; оперативне планування та управління платежами та надходженнями, цінними паперами та депозитами; фінансовий аналіз діяльності підприємства. Система Галактика-ERP інтегрується з автоматизованими системами оперативно-диспетчерського управління виробництвом, що забезпечують автоматизацію оперативного контролю, управління та обліку основної виробничої діяльності підприємств хімічної, нафтохімічної та фармацевтичної

галузей. Удосконалення обліку витрат та управління ними в хімічній промисловості з використанням прогресивних методів калькулювання та сучасних ERP-технологій, засади якого розкрито у статті, дозволить підвищити якість інформаційного забезпечення та ефективність управління підприємствами галузі.

1. Гарасим П.М. Курс управлінського обліку: [навч. посібник] / Гарасим П.М., Журавель Г.П., Хомин П.Я. – К.: Знання, 2007. – 314 с. 2. Ластовецький В.О. Галузевий бухгалтерський облік: проблеми теорії і практики: [монографія] / Ластовецький В.О. – Чернівці: Прут, 2005. – 200 с. 3. Кулинич М.Б. Облік і аналіз управління собівартістю продукції (на прикладі підприємств хімічної промисловості України): [монографія] / Кулинич М.Б. – К., 2006. 4. Чумаченко М., Білоусова І. Дискусійні проблеми обліку витрат і калькулювання собівартості продукції // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 10. – С 3-7. 5. Сльозко Т. Методи обліку витрат "стандарт-кост" і нормативний: історія і сучасність // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. № 7. – С. 3-8.

Надійшла до редколегії 06.12.09

І. Дрозд, д-р екон. наук, проф.,
К. Бойко, асп.

РОЛЬ АНАЛІЗУ ХЕДЖУВАННЯ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ПІДПРИЄМСТВ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті розглянуто актуальні питання використання результатів аналізу хеджування при прийнятті управлінських рішень підприємствами переробної промисловості. Досліджено роль інформації, отриманої за допомогою методів економічного аналізу на різних етапах відносин хеджування.

The article looks into topical questions of using the results of hedge analyses for decision making management at the enterprises of processing industry. The role of information received by using economic analysis methodology on the different stage of hedge relationship is investigated.

Невідповідність між фактичним і бажаним станом певного об'єкта, яку можна визначити як наявність проблеми, слугує передумовою для підготовки та прийняття управлінського рішення. Потреба у його прийнятті виникає при існуванні кількох альтернатив розв'язання певної проблеми.

Вибір хеджування як одного із методу управління ризиками фінансово-господарської діяльності підприємств переробної промисловості, проведення ефективної та доцільної стратегії хеджування є одним із тих управлінських рішень, прийняття яких без належного обґрунтування може негативно вплинути на функціонування підприємства чи навіть привести до його банкрутства.

У ряді праць вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема А. С. Бородкіна [3], І. А. Бланка [2], М. Г. Чумаченка [4], Г. В. Савицької [6] та інших, розглянуто особливості використання економічного аналізу у системі управління підприємством. Враховуючи специфіку господарювання, а також недоліки у вітчизняному законодавстві щодо врегулювання механізмів використання та запровадження в практику сучасних фінансових інструментів хеджування, недостатньо дослідженими залишаються питання використання результатів аналізу хеджування в управлінні фінансово-господарською діяльністю підприємств переробної промисловості.

Метою даної статті є визначення ролі аналізу операцій хеджування при прийнятті управлінських рішень, в тому числі дослідження значення кожного виду аналізу хеджування на різних етапах відносин хеджування.

У спеціальній літературі з теорії управління можна знайти різне трактування поняття "управлінське рішення": його визначають або як соціальний акт, або як частину управлінського процесу, або як засіб впливу управлінської системи на ту, якою управляють. Управлінське рішення – це, власне, відповіді на запитання, в які строки, з витратою яких сил і коштів, в якому порядку, за якого розподілу обов'язків, прав і відповідальності, за якої організації контролю, з якими результатами має здійснюватися управлінський вплив [4].

Використання підприємством хеджування з метою мінімізації економічних ризиків, які можуть негативно позначитися на діяльності підприємства, з точки зору процесу прийняття управлінських рішень, на нашу думку, можна розглядати як самостійне управлінське рішення у загальній системі управління ризиками на підприємстві.

Розробка управлінського рішення є комплексом різних управлінських дій, де кожна наступна дія є логічним продовженням попередньої. Тому при прийнятті управлінського рішення важливу роль відіграє визначення послідовності етапів його розробки та прийняття.

Управління ризиками передбачає розв'язання проблеми негативного впливу ризиків на діяльність суб'єкта господарювання шляхом вибору одного з методів впливу на ризик. У випадку використання для цих цілей саме хеджування відбувається прийняття управлінського рішення щодо хеджування визначеного раніше ризику.

Хеджування як процес можна представити з двох частин: підготовчої та активної, кожна з яких складається з окремих етапів. У складі підготовчої частини виокремлюють наступні три етапи (рис. 1):

I етап. Виявлення основних ризиків функціонування підприємством за допомогою аналізу його фінансово-господарської діяльності. На даному етапі також визначається які саме ризики будуть хеджуватися, оскільки не до всіх можна застосувати даний метод, наприклад політичні та системні ризики не підлягають хеджуванню.

II етап. Розробка стратегії хеджування, що передбачає визначення конкретних інструментів хеджування та способів їх застосування для управління ризиками. Оскільки базові активи біржових деривативів суворо регламентовані, а підприємства використовують ширший асортимент товарів з відмінними характеристиками, то на практиці досить важко знайти біржовий інструмент, який точно відповідає тому чи іншому ризику. Це вимагає використання різноманітних комбінацій, що у свою чергу обумовлює наявність високої кваліфікації, точного розуміння фінансових процесів підприємства та певної творчості, щоб знайти таке поєднання похідних

фінансових інструментів, які б змогли компенсувати негативний вплив існуючих ризиків.

Як вже зазначалося, при використанні хеджування необхідно досягти розумного співвідношення між перевагами хеджування та його вартістю. Іншими словами здійснюється не повне усунення ризику, а його трансформація з неприйнятної форми у прийнятну.

III етап. Підготовка до активних дій. На даному етапі здійснюється визначення доцільності та оцінка ефективності проведення хеджування. Розраховуються усі можливі затрати, пов'язані з даними операціями та співставляються з можливими збитками при відмові від їх проведення, визначаються та аналізуються ризики, що можуть виникнути при проведенні хеджування.

На даному етапі підприємству необхідно виконати ряд наступних дій:

- обрати торгову площадку та інструменти, що на ній обертаються;
- обрати брокера, клірингову компанію;
- заповнити стандартні форми та підписати договори на обслуговування;
- при використанні біржових деривативів – відкрити рахунок в кліринговій компанії та перерахувати на нього грошові кошти, що використовуватимуться у якості забезпечення за зобов'язаннями по відкритим позиціям [5, с. 59].

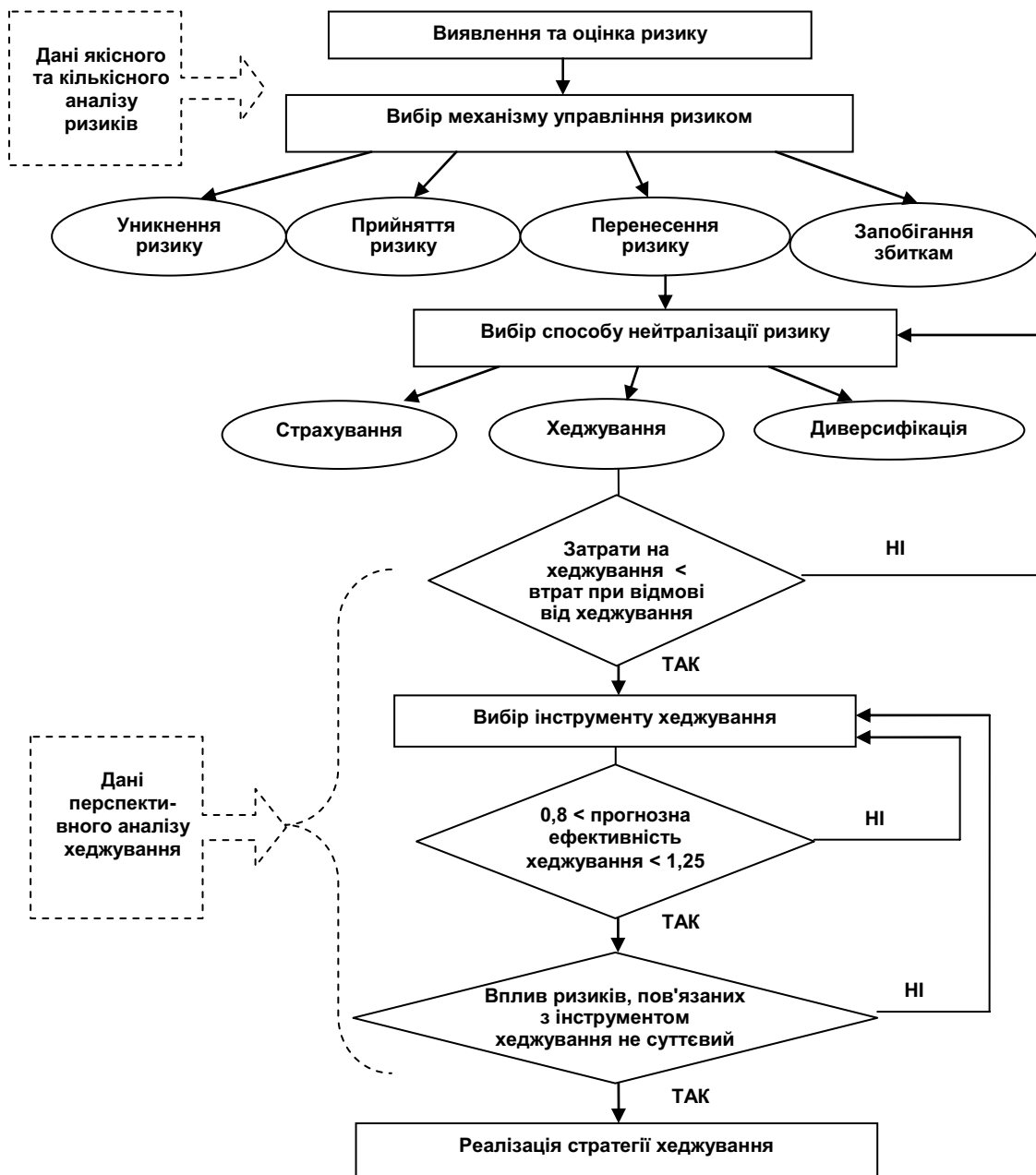

Рис. 1. Використання результатів економічного аналізу на підготовчій частині хеджування

Активна частина полягає у відкритті позиції на строковому ринку, контролю та прийнятті корегуючих рішень у випадку несприятливої зміни обставин. Протягом усієї активної частини необхідно проводити аналіз ефективності хеджування і у випадку значного відхилення факти-

чних показників від планових здійснюється перегляд стратегії хеджування або відмова від його проведення.

Прийняття управлінських рішень пов'язане з постійним перетворенням інформації. На кожній зі стадій управління використовується конкретна вхідна інфор-

мація й одночасно формується результативна вихідна інформація, яка є вхідною на інших стадіях управління. Прикладом інформації, яка підлягає аналізу є стадії процесу постачання сировини, виробництва та збуту продукції на переробних підприємствах олійножирової галузі: приймання олійної сировини, передача сировини на виробництво, очищення насіння від домішок, обрушення насіння та виділення лушпиння, приготування м'ятки, підготовка та фор пресування мезги, екстракція, первинне очищення та фільтрація олії, нейтралізація, промивка нейтралізованої олії, вибілювання, дезодорування, зачистка складів, якість отриманої продукції (як важливий кінцевий результат).

Стадії управління повторюються, утворюючи замкнутий контур. Широкий доступ користувачів до інформації на всіх стадіях управління можливий завдяки сучасним інформаційним технологіям, а також організації баз і банків даних, які забезпечують прямий і зворотний обмін інформацією [4].

Формування необхідної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень відбувається за допомогою методів економічного аналізу. Ці методи також використовуються на різних етапах прийняття суб'єктом господарювання управлінського рішення щодо хеджування. Ефективне управління підприємством неможливе без своєчасної та достовірної інформації отриманої таким чином.

Історично в системі управління відбувалося заниження ролі обліку і аналізу. Часто в класифікаційних групуваннях функцій управління виділялися такі функції, як планування, організація, регулювання, координа-

ція, стимулювання, контроль, а облік і аналіз включалися до складу контрольної функції. Відзначивши недосконалість класифікаційних групувань функцій управління, А.С. Бородкін запропонував включити до складу управління як самостійні функції обліку та економічного аналізу, підкреслюючи їх важливість і відзначаючи ширший діапазон змісту і функціонування економічного аналізу порівняно з функцією контролю [3].

На даному етапі розвитку економіки економічний аналіз відіграє провідну роль у процесі прийняття управлінського рішення. Обліково-аналітична інформація забезпечує систему управління необхідними даними і дозволяє прийняти ефективні управлінські рішення щодо витрат. Економічний аналіз є об'єктивно необхідним елементом управління підприємством.

За допомогою економічного аналізу пізнається суть господарських процесів, оцінюється господарська ситуація, виявляються резерви виробництва і готується науково обґрунтовані рішення для планування і управління. Економічний аналіз є елементом управління, що забезпечує науковість прийняття рішень.

Важливою є роль економічного аналізу в підготовці інформації для планування, обґрунтованості планових показників, у перевірці та об'єктивній оцінці виконання планів. Економічний аналіз є не тільки засобом обґрунтування планів, а й контролю за їх виконанням, оцінки результатів роботи підприємства. Прийняття управлінського рішення щодо хеджування вимагає використання методів економічного аналізу на всіх етапах – відносини хеджування починаються з аналізу і закінчуються ним (рис. 2).

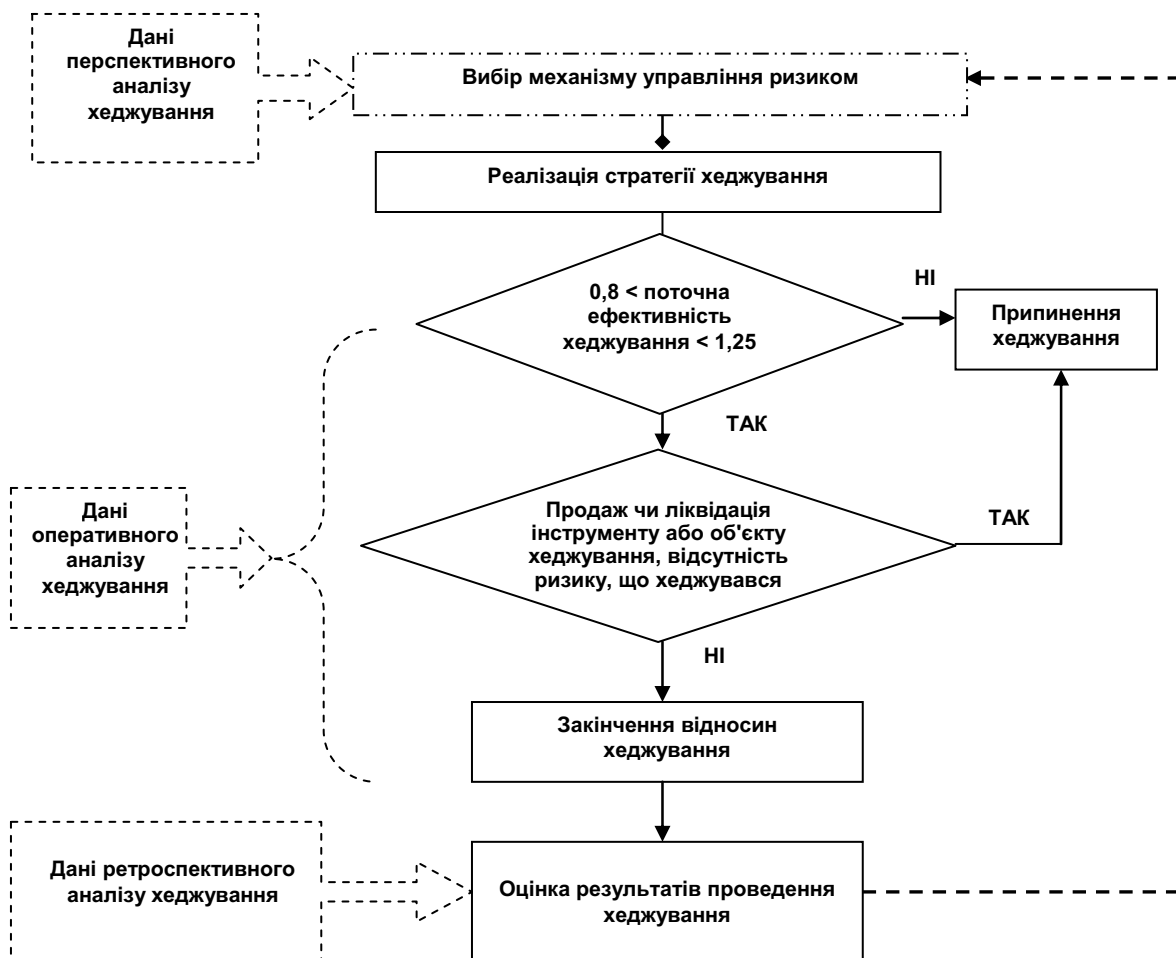

Рис. 2. Алгоритм прийняття управлінського рішення щодо хеджування

На етапі вибору хеджування, як методу мінімізації ризиків, управлінський персонал, використовуючи дані перспективного аналізу, передусім визначає доцільність його застосування. Відбувається порівняння затрат та результату від провадження хеджування із затратами та результатами від застосування інших методів.

Після прийняття позитивного рішення щодо цього методу необхідно затвердити стратегію хеджування. За допомогою методів економічного аналізу визначається ефективність компенсації негативних результатів від проведення операцій на реальному ринку прибутками на строковому. Ця інформація та додаткові затрати при використанні того чи іншого інструменту хеджування і слугуватимуть критеріями для вибору оптимальної альтернативи. Обмеженнями у даному випадку виступатимуть фінансові ресурси, доступні для проведення хеджування. У випадку необхідності залучення коштів зі сторони необхідно здійснити порівняння фінансових затрат у вигляді сплати відсотків та ефекту від їх використання.

Попередній аналіз потенційного інструменту хеджування забезпечить інформацією щодо можливих ризиків, пов'язаних з його використанням, та міри їх впливу на діяльність підприємства в цілому.

На етапі впровадження управлінського рішення необхідним є використання даних оперативного аналізу для контролю ситуації та прийняття негайних коригувань у випадку виникнення несприятливих для підприємства обставин.

На етапі оцінки результатів, отриманих від реалізації обраного управлінського рішення, з використанням методології ретроспективного аналізу хеджування, визначають ефективність обраної стратегії, порівнюють фактичний результат з плановим, визначають ступінь впливу різних факторів на відхилення фактичного фінансового результату від планового. Ця інформація виступатиме основою для прийняття наступних управлінських рішень.

Ефективність управлінського рішення визначається своєчасністю його прийняття та обґрунтованістю. Своєчасність забезпечується використанням досконалих

інформаційних систем, що дає можливість оперативно отримувати економічну інформацію для прийняття рішення на рівні управління підприємством.

Обґрунтованість управлінського рішення визначається його інформаційним забезпеченням, важливою частиною якого, за будь-яких економічних умов, а тим більше, в ринковій економіці, є аналіз. Докорінні зміни у процесі аналізу та планування господарської діяльності є однією з умов створення ефективно системи управління прибуткового підприємства.

Отже, прийняття відповідних рішень для розв'язання наявних проблем чи вибору певних альтернатив є основним завданням управління підприємством. Успішність та ефективність управлінського рішення значною мірою залежить від своєчасної, достовірної та обґрунтованої інформаційної бази. Основним джерелом інформації щодо фінансово-економічних ризиків, ефективності та доцільності використання хеджування для їх мінімізації, на підприємствах переробної промисловості слугує економічний аналіз. Розроблений нами алгоритм прийняття управлінського рішення щодо хеджування дозволяє визначити роль аналізу хеджування. Зокрема при виявленні ризику та визначенні методу управління ним використовуються дані якісного та кількісного аналізу ризиків. Інформація отримана при проведенні перспективного аналізу дозволяє обрати найефективнішу стратегію хеджування. Поточний контроль за реалізацією обраної стратегії та прийняття оперативних рішень базується на використанні даних оперативного аналізу.

1. Берлач А. І., Берлач Н. А., Ілларионов Ю. В. Організаційно-правові основи біржової діяльності: навч. посібник. – К., 2000. – 336 с.
2. Бланк І. А. Финансовый менеджмент: учебный курс. – К., 1999.
3. Бородин А. С., Торопов В. А. Нормативный учёт и себестоимость промышленной продукции. – К., 1990.
4. Економічний аналіз: навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов та ін.; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К., 2003.
5. Кирилов І. Хеджирование для предприятий АПК [Електронний ресурс] / Игорь Кирилов // Рынок ценных бумаг. – 2008. – № 8 (359). – Режим доступу: http://www.rcb.ru/data/articles_pdf/2008/08/Kirillov.pdf.
6. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. – К., 2004.

Надійшла до редколегії 06.12.09

О. Іваненко, ас.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Статтю присвячено дослідженню найбільш суттєвих питань особливостей оподаткування кредитних спілок. Розглядаються нормативні і законодавчі акти стосовно організації податкового обліку, розробляються конкретні пропозиції щодо покращення цього напрямку діяльності.

The article is devoted research of the most substantial questions of features of taxation of credit unions. Normative and legislative acts are examined in relation to organization of the fiscal accounting, concrete suggestions are developed in relation to the improvement of this direction of activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Як споживчий кооператив кредитна спілка не має на меті отримання прибутку, тобто є некомерційною організацією. Вся діяльність кредитної спілки підпорядкована завданню задоволення потреб пайовиків. Разом з тим, кредитна спілка є фінансовою установою, що діє у сфері фінансових послуг. Специфіка цієї організації полягає в тому, що вона працює не заради прибутку і не привласнює прибуток. Ця особливість кредитних спілок обумовлена її корінними відмінностями від всіх інших фінансових, кредитних організацій, насамперед, від банків. Тому питання оподаткування кредитних спілок потребують окремого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оподаткування кредитних спілок на даний момент стає досить актуальною. Свідченням цього є зростання кількості публікацій на цю тему у періодичних професійних виданнях. Проблема оподаткування кредитних

спілок займаються такі провідні вчені-науковці, як Гончаренко В., Мешко О., Мурашко О., Пожар А., Правда М., Романов А., та інші [5, 13, 16, 17]. Але проблеми обліку і оподаткування кредитних спілок, вирішення на єдиній методологічній основі принципових питань розвитку кредитних спілок потребують подальшого вивчення.

Метою дослідження є розгляд питань оподаткування кредитних спілок та вироблення конкретних пропозицій щодо його вдосконалення.

Вклад основного матеріалу. Головною особливістю діяльності кредитних спілок є те, що вони є неприбутковою організацією і їх статутна діяльність не має на меті одержання прибутку для його розподілу між членами спілки. Кредитний кооператив для своїх членів є одночасно фінансовою установою та громадською організацією, намаганням якої є надання послуг за собівартістю (без закладання прибутку у ціну послуг). І це